

DOI 10.52363/2414-5866-2023-1-31

УДК 352.075.31

Коруняк А.В. здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
ХУУтаП ім. Л. Юзькова, м. Хмельницький
ORCID: 0009-0009-7980-2850

Koruniak A. applicant for degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 Public Management and Administration in Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТТЯ ПОСАДИ СТАРОСТИ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ В УКРАЇНІ

ACTUAL PROBLEMS OF STAROSTA POSITION IN LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

Стаття присвячена проблемам, які виникають у процесі зайняття посади старости в місцевому самоврядуванні в Україні. Автором використані порівняльно-історичний, аналітичний та ін. методи дослідження, за допомогою яких проаналізовані зміни у законодавстві про місцеве самоврядування, що стосувалися інституту старости, виділено ознаки, які характеризували старосту на первісному етапі становлення цього інституту: виборність та представництво інтересів мешканців старостинського округу в органах місцевого самоврядування відповідної громади. Наразі, відповідно до чинного законодавства, щоб зайняти посаду старости потрібна воля голови громади та депутатського корпусу місцевої ради. Ці процеси критично проаналізовані автором, що дало можливість зробити висновок про відсутність вимог до кандидатів на посаду старости та надмірну його залежність від голови громади. Виходячи із цього, обґрунтовується пропозиція обрання старости на посаду жителями старостинського округу на місцевих виборах.

Ключові слова: староста, старостинський округ, територіальна громада, місцеве самоврядування голова громади, місцева рада.

The article is devoted to the actual problems that arise in the process of taking the post of starosta in local self-government in Ukraine, and are caused by the peculiarities of the regulatory and legal regulation of this process. The author used comparative-historical, analytical, etc. research methods, applying the analyzed changes in the legislation on local self-government in the period 2015-2022, which related to the institution of starosta, and the features that characterized the starosta at the initial stage of

the formation of this institution were highlighted: the electability of the post of starosta and representation of the interests of residents of the Starosta district in the bodies local self-government of the relevant territorial community. However, currently, in accordance with current legislation, the will of the head of the community and the deputy body of the local council is required to take up the post of headman of the relevant settlement (settlements). The specified processes were critically analyzed by the author, which made it possible to conclude that there are no requirements for candidates for the post of starosta and the excessive dependence of the headman of the village, township and city. Based on this, the proposal to elect the starosta to the post by the residents of the Starostyna district in direct local elections is substantiated, since this form of the starosta taking up her position is the most effective, as it allows taking into account the will and interests of all residents of the Starostyna district. At the same time, the starosta is called not only to represent the interests of the people, but also to be an intermediary between the residents of the respective settlement and the community authorities, demonstrating professionalism, initiative and a strategic vision of the development of the settlement and the mechanisms for ensuring the interests of its residents.

Keywords: *starosta, starosta district, territorial community, local self-government, head of the community, local council.*

Постановка проблеми. Починаючи з 2015 року значна увага науковців та практиків у сфері публічного управління та адміністрування прикута до інституту старости, який з'явився в ході проведення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні та покликаний сприяти ефективному вирішенню проблем жителів населених пунктів, наближаючи місцеву владу до населення. На практиці це дозволило сприяти реалізації конституційних гарантій можливості мешканців територіальних громад безпосередньо брати участь у вирішенні питань місцевого значення. Однак, незважаючи на вже досить значний проміжок часу функціонування інституту старости, це питання залишається не в повній мірі дослідженим та дискусійним навіть для законодавців, що підтверджує той факт, що з 2015 року вже декілька разів вносилися зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», що суттєво корегували підхід до набуття статусу старости та зайняття ним своєї посади, а також місце старости у системі місцевого самоврядування України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання функціонування інституту старости входять до кола наукових інтересів фахівців із державного управління М. Баюка [3], Р. Примуша [3], Л. Требик [3], С. Цица [3] та ін., юриспруденції – В. Ладиченка [4], І. Литвиненко [6], І. Панової [5], І. Рижук [3] та ін. Зокрема, науковців цікавить проблематика конституційно-правового статусу старост, особливостей їхнього формування і функціонування, місця старост в системі місцевого самоврядування, їхньої ролі у демократичних процесах територіальних гро-

мад тощо. Проте не достатньо дослідженими залишаються питання зайняття посади старости в місцевому самоврядуванні в Україні.

Постановка завдання. Стаття націлена на аналіз порядку зайняття посади старости з 2015 року по сьогоднішній день, визначення проблемних питань, пов'язаних із зайняттям посади старости, та напрацювання авторського бачення їхнього вирішення. Для досягнення поставлених цілей використані порівняльно-історичний, аналітичний та ін. методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Інститут старости, що був запроваджений в 2015 році із набранням чинності Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1], яким були внесені зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], став новелою в системі місцевого самоврядування. Утім, дослідження історичних витоків цього інституту показало, що вибір законодавця при пошуку інструментарію, покликаного сприяти якісному вирішенню проблемних питань жителів сільських (селищних) населених пунктів впав на старосту не випадково. Основними ж чинниками, що зумовили запровадження інституту старости в системі місцевого самоврядування України, на нашу думку, стали:

1) історичні передумови – інститут старости започаткований ще за часів Русі, його еволюція відбувалася протягом усіх історичних періодів існування українських земель, окрім періоду перебування нашої держави в складі СРСР [3, с.13, 14; 4, с.11];

2) ризик залишення населених пунктів, які увійшли до складу територіальної громади і не стали її адміністративним центром, без свого представника у органах місцевого самоврядування громади;

3) наближеність старости до жителів конкретних населених пунктів територіальної громади – робоче місце старости розташоване безпосередньо на території старостинського округу, що дозволяє місцевим жителям оперативно звертатися за вирішенням нагальних проблемних питань;

4) забезпечення посередництва між населенням та місцевою владою – староста працює безпосередньо в старостинському окрузі, однак законодавець наділив його ще й повноваженнями представництва інтересів місцевих мешканців на засіданні виконавчого комітету та сесії сільської, селищної, міської ради;

5) зменшення дистанції між жителями старостинського округу та владою територіальної громади – виконання функції старости безпосередньо в старостинському окрузі дає змогу місцевим жителям спостерігати за роботою влади, контролювати її та впливати на результати роботи сільської, селищної, міської ради та її виконавчих органів.

Початковою нормою, яка визначала суть старости, як нового структурного елемента системи місцевого самоврядування, була ст. 14-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (в редакції від 05.03.2015 р.). Зокрема, посада старости запроваджувалася за рішенням місцевої ради у селах,

селищах, які увійшли до складу ОТГ, однак не стали її адміністративним центром [2]. Таким чином, законодавець, сповідуючи принципи децентралізації влади, дозволив місцевим радам самостійно визначати кількість населених пунктів, де необхідно вводити посаду старости, залежно від чисельності населення, віддаленості від адміністративного центру та інших чинників. Основним принципом, який характеризував порядок набуття статусу та зайняття посади старости стала виборність. Староста обирався на строк повноважень місцевої ради у селах, селищах, визначених рішенням відповідної ради [2].

Думки науковців щодо визначення поняття та ключових ознак, які характеризували старосту, як нову посадову особу місцевого самоврядування, різнилися. Зокрема, Панова І. зазначала, що старостою є виборна посадова особа місцевого самоврядування, яка наділена повноваженнями, встановленими в законодавстві, що можуть розширюватися, має законодавчо встановлені гарантії реалізації своїх прав та несе відповідальність за свою діяльність [5, с. 104].

Литвиненко І. запропонувала дещо ширше розуміння старости. Так, на думку науковиці, староста – це виборний первинний структурний елемент системи місцевого самоврядування та член виконавчого комітету ради ОТГ, який здійснює організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції в межах нормативно визначених повноважень, спрямованих на виконання завдань місцевого самоврядування [6, с.19].

Підтримуючи цитованих авторок, серед ознак, які характеризували старосту на первісному етапі становлення цього інституту в сучасній системі місцевого самоврядування в Україні, виділимо дві ключових: виборність цієї посади та представництво інтересів мешканців старостинського округу в органах місцевого самоврядування відповідної територіальної громади.

Нажаль, формування старост через процедуру місцевих виборів відбувалося недовго. Так, в рамках реформування виборчого законодавства Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства» від 16.07.2020 р. № 805-ІХ [6] були внесені зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] та виключено статтю 14-1, яка передбачала саме обрання старост жителями відповідного старостинського округу та викладено в новій редакції статтю 54-1, положення якої передбачають, що староста затверджується сільською, селищною, міською радою на строк її повноважень за пропозицією відповідного голови громади. Також, вищезазначеним законом були внесені зміни до Виборчого кодексу України та виключено вибори старост із типів виборів, які проводяться в Україні, та всі положення, які регулювали порядок проведення виборів старост [8]. Отже, для того, щоб зайняти посаду старости населеного пункту (пунктів) потрібна воля двох суб'єктів місцевого самоврядування – голови відповідної громади та депутатського корпусу місцевої ради. Зазначені зміни викликали критику та нерозуміння, оскільки

вирішувати питання, хто буде старостою, мають не безпосередньо жителі відповідного старостинського округу.

На нашу думку, ця позиція законодавця не відповідає принципам децентралізації влади, оскільки навпаки відкриває для голови громади та депутатів відповідної ради шлях до централізації їхньої влади шляхом затвердження на посади старост населених пунктів тих осіб, які вигідні саме керівництву та/або депутатському корпусу відповідної ради, а не жителям старостинських округів.

Проблемним питанням стала також надмірна залежність старости від сільського, селищного, міського голови. Адже, незважаючи на те, що затверджується староста на сесії відповідної ради шляхом голосування депутатського корпусу, саме сільський, селищний або міський голова вносить пропозицію щодо кандидатури старости на розгляд депутатів.

Також привертала увагу відсутність прозорого, відкритого механізму визначення кандидатів на посаду старости та їхнього обговорення. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» фактично відносив процедуру відбору кандидатів на посаду старости на розсуд сільського, селищного, міського голови. Це, в свою чергу, в деякій мірі нівелювало основну функцію та покликання старости – представлення інтересів мешканців старостинського округу в місцевих органах влади. Як зазначив керівник Донецького офісу Програми «U-LEAD з Європою» М. Ткач: «стосовно старост виходить так, що вплив жителів округу на нього послаблюється, а вплив голови громади посилюється і це змінює його роль у старостинському окрузі» [9]. У такій ситуації, на нашу думку, існувало два варіанти розвитку подій, коли відповідні населенні пункти, які увійшли до складу ОТГ, однак не стали її адміністративним центром, могли б залишитись без відповідної посадової особи:

- 1) депутатський корпус не затверджує запропоновану головою кандидатуру на посаду старости, оскільки кандидат не влаштовує депутатів;
- 2) голова громади не вносить пропозицію затвердити відповідного кандидата на посаду старости, якого підтримує депутатський корпус, оскільки кандидат не влаштовує самого голову.

На сьогодні, процедура громадського обговорення кандидатури на посаду старости запропонована Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» від 14.07.2021 р. № 1638-IX [10], відповідно до якого були внесені зміни до ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2]. Попри це, оскільки законодавство не визначає будь-яких альтернативних способів та шляхів зайняття посади старости, крім затвердження відповідною радою за пропозицією голови громади, ймовірність залишення цієї посади вакантною в тих населених пунктах, де місцеві депутати не можуть порозумітися з очільником громади залишається досить високою.

Також, законодавством України не врегульовано, за якими саме принципами голова громади повинен відбирати кандидатів на посаду старости для внесення відповідної пропозиції щодо затвердження на сесії. Таким чином, підбір відповідних кандидатів фактично відбувається на розсуд самого голови, що не може свідчити про прозорість, неупередженість та справедливість при віданні переваги тому чи іншому кандидату на посаду старости.

Крім того, суттєвим недоліком, на нашу думку, є відсутність вимог щодо самих кандидатів на посаду старости. Тобто фактично старостою може бути затверджена будь-яка особа, яка досягла повноліття, навіть без освіти, стажу роботи тощо. Призначення старостою недосвідченої особи, яка не має належних знань та вмінь щодо якісного представлення інтересів мешканців населених пунктів та здійснення інших повноважень старости, жодним чином не сприятиме виконанню тих завдань, які окреслені реформою територіальної організації влади щодо покращення життя населення.

Окреслені прогалини в чинному законодавстві України, що регулює питання діяльності старости, на нашу думку, є суттєвими та потребують доопрацювання шляхом внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та визначення більш чіткого та демократичного механізму зайняття старостою своєї посади.

Безперечно, норма Закону Про місцеве самоврядування щодо громадського обговорення кандидатури старости має слугувати покращенню відбору на цю посаду, підвищенню рівня довіри громадян до влади, яку ці громадяни самі формують, посиленню демократичності управлінських процесів у сучасному місцевому самоврядуванні. Однак, на нашу думку, ряд проблемних та дискусійних моментів при затвердженні старости на посаді все ж залишаються.

По-перше, кандидатура старости на громадське обговорення жителями старостинського округу вноситься головою громади. Отже, залишається ризик просування головою «свого» кандидата, який може бути не підтриманий жителями старостинського округу, що може утворити ситуацію, за якої населений пункт (населені пункти) взагалі залишаться без старости.

По-друге, законодавцем не визначено конкретну форму громадського обговорення, фактично залишивши право її визначення за відповідною місцевою радою. Так, згідно ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» це можуть бути громадські слухання, збори громадян, інші форми консультацій з громадськістю [2]. Здається, ця норма є проявом демократичності та сповідує принципи вільного вибору форм і методів управлінської діяльності, які є найбільш ефективними в кожній конкретній ситуації. Проте, формулювання «інші форми консультацій з громадськістю» при обговоренні кандидатури на посаду, яка буде уповноваженою на участь у прийнятті рішень, які стосуються інтересів жителів відповідного старостинського округу, на нашу думку, є мінімум незрозумілим. Адже, під цими ін-

шими формами можна розуміти багато різноманітних заходів, які не передбачені статутами територіальних громад, а отже не можуть бути належним чином організовані, запротокольовані, обговорені, тому можливі сумніви щодо їхньої легітимності. Такі не врегульовані обговорення можуть призводити до маніпулювання з боку місцевої влади з метою створення удаваного (фіктивного) громадського обговорення задля просування на посаду старости потрібного кандидата. На нашу думку, розроблення типового положення проведення громадського обговорення на посаду старости з покроковим механізмом та визначення чіткого порядку дій, дало можливість б уникнути вищезазначених ризиків.

По-третє, встановлення відсоткового мінімуму голосів жителів старостинського округу, необхідних для погодження кандидатури старости для подальшого затвердження на сесії місцевої ради. Варто звернути увагу, що в цьому випадку йдеться про голоси жителів старостинського округу, які є громадянами України та мають право голосу на виборах. Однак, сам відсотковий мінімум, який побудований за принципом «чим більшою є чисельність жителів округу, тим менший відсоток голосів необхідний для погодження кандидатури старости», є, на нашу думку, дещо заниженим. Так, згідно із п. 3 ч. 1 ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] для того, щоб кандидатура старости пройшла погодження жителями старостинського округу, наприклад, з кількістю мешканців понад 30 тис. достатньо, припустимо, більше 7,5 % голосів виборців старостинського округу. Таким чином, теоретично можливо отримати ситуацію, коли старостою буде особа, яку або не знають, або не підтримують близько 92,5 % жителів округу, які мають право голосу. Вважаємо, що ця норма потребує доопрацювання шляхом збільшення відсоткового бар'єру, необхідного для погодження кандидатури старости на посаду у відповідний старостинський округ.

Містить дискусійні положення і норма ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно із якою кандидатура старости відповідного старостинського округу, не підтримана місцевою радою, не може бути повторно внесена для затвердження в цьому старостинському окрузі протягом поточного скликання відповідної ради [2]. Із цього випливає, що незважаючи на думку жителів старостинського округу, фактично вирішувати, хто буде старостою в певному населеному пункті (населених пунктах) буде депутатський корпус відповідної ради, за яким залишається останнє слово у цьому питанні. Таким чином, потребує удосконалення позиція законодавця щодо врахування думки мешканців старостинського округу при затвердженні старости на посаді.

Вважаємо, що вище перелічених ризиків можна було б уникнути у випадку обрання старости на посаду жителями старостинського округу на прямих місцевих виборах, що дозволило б враховувати волю та інтереси всіх виборців.

Викликає певні застереження і норма закону (діяла і в попередніх редакціях ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), згідно із якою староста підконтрольний голові громади [2]. Це є певним видом організаційних відносин, за яких відповідний сільський, селищний, міський голова уповноважений перевіряти роботу старости. Однак, ні Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ні інші законодавчі акти не визначають форм контролю діяльності старости головою громади. Це, на нашу думку може призвести до неправомірних дій з боку відповідного голови та вплинути на ефективність роботи старости в цілому.

Варіантом вирішення цієї проблеми може стати чітке визначення форм контролю старости сільським, селищним, міським головою в Положенні про старосту. Однак, на нашу думку, було б доцільніше визначити такі форми контролю на законодавчому рівні, що унеможливить неправомірне втручання голови громади в діяльність старости та стане ефективним способом захисту останнього під час виконання своїх повноважень.

З управлінської точки зору заслуговує на увагу ч. 2 ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно із якою «староста працює на постійній основі в апараті відповідної ради та її виконавчого комітету, а в разі обрання членом цього виконавчого комітету – у виконавчому комітеті ради» [2]. Нагадаємо, що попередня редакція згаданої статті та ст. 14-1 вищезазначеного закону містила положення, згідно із якими староста є членом виконавчого комітету за посадою. Це, в свою чергу, змушувало місцеву раду формувати склад виконавчого комітету включаючи до нього всіх старост незалежно від рівня їх знань та професійних здібностей, що могло б негативно вплинути на роботу виконавчого комітету в цілому.

Однак, у зв'язку зі зазначеними змінами, сільська, селищна, міська рада отримала можливість самостійно вирішувати питання щодо необхідності та доцільності перебування конкретного старости у складі виконавчого комітету зокрема, та більш широкі можливості щодо формування складу виконавчого комітету загалом. Разом з тим, законодавець залишив за старостою право брати участь у засіданнях виконавчого комітету та право гарантованого виступу на таких засіданнях, що стало конкретним практичним інструментом при вирішенні питань старостинського округу.

Ще одним позитивним моментом, на нашу думку, стала норма ч. 4 ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно із якою старостинський округ утворюється відповідною сільською, селищною, міською радою у складі одного або декількох населених пунктів (крім адміністративного центру територіальної громади), на території якого (яких) проживає не менше 500 жителів. При утворенні старостинських округів враховуються історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток таких старостинських округу.

гів та відповідної територіальної громади [2]. Вважаємо такий підхід доцільним та таким, виходячи з таких підстав:

1) законодавцем визначено мінімальний показник чисельності жителів населеного пункту (населених пунктів), де місцевою радою може бути утворено старостинський округ – 500 осіб. На нашу думку, це сприятиме рівномірному розподілу навантаження на старост, що призведе до більш ефективного виконання останніми своїх повноважень. Втім, вважаємо, що цю межу можна було б збільшити і до 1000 жителів, що також дозволило б відповідній раді більш ефективно та раціонально використовувати кошти місцевого бюджету за рахунок меншої кількості посад старост та, відповідно, діловодів;

2) сільські, селищні, міські ради при формуванні старостинських округів зобов'язані враховувати історичні, культурні, етнічні та інші чинники, що впливають на розвиток відповідної території, що, на нашу думку, сприятиме згуртуванню мешканців громади при вирішенні питань місцевого значення, що було б проблематичнішим, якби старостинські округи утворювалися виключно на розсуд відповідної ради без врахування вищезазначених чинників.

Висновки. Таким чином, враховуючи вищевикладене вважаємо, що на сьогодні староста – це посадова особа місцевого самоврядування, що затверджується сільською, селищною, міською радою на строк її повноважень за пропозицією голови громади, яка вноситься за результатами громадського обговорення, проведеного у межах відповідного старостинського округу, та наділена повноваженнями, спрямованими на виконання покладених завдань. Маємо надію, що інститут старости стане ефективним інструментом у вирішенні питань місцевого значення та допоможе вирішити ряд проблемних питань, серед яких: недостатня активність мешканців сільських (селищних) населених пунктів щодо самостійного прийняття рішень у сфері місцевого розвитку; низька якість надання адміністративних послуг; недостатня довіра до влади та інші.

Варто зазначити, що введення в законодавство та практику реалізації місцевого самоврядування в Україні посади старости стало вдалим рішенням, оскільки дозволяє зменшити дистанцію між громадянами та владою. На нашу думку, староста зможе стати найближчим до людей представником органів місцевого самоврядування, лідером, який сприятиме задоволенню інтересів жителів старостинського округу в територіальній громаді. Разом з тим староста покликаний не лише представляти інтереси людей, а й стати посередником між мешканцями відповідно населеного пункту та владою громади, демонструючи професійність, ініціативність та стратегічне бачення розвитку населеного пункту та механізмів забезпечення інтересів його мешканців. Перспективами подальших досліджень є розробка науково-методичних засад управлінської діяльності старост територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 09 лютого 2017 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
3. Становлення інституту старости: перші кроки: Науково-практичний посібник / Кол. авт.: М.І. Баюк, М.І. Войт, Т.В. Гаман, О.Г. Гуменюк, І.Б. Ковтун, Р.Б. Примуш, І.В. Рижук, Л.П. Требик, С.В. Флентін, С.В. Циц / За заг. ред. Баюка М.І. – Хмельницький: ПП МЕЛЬНИК А.А. 2017. 225 с.
4. Ладиченко В.В., Максименко Ю.П. Старости як посадові особи системи органів місцевого самоврядування в Україні: історико-правовий аспект / В.В. Ладиченко, Ю.П. Максименко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. С. 8-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_2_3.
5. Панова І.Ю. Правовий статус старости як виборної посадової особи місцевого самоврядування / І.Ю. Панова// Часопис Київського університету права. 2018. № 2. С. 101—106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_2_21.
6. Литвиненко І.Л. Староста як посадова особа місцевого самоврядування. Положення про старосту/ І.Л. Литвиненко// Настільна книга старости об'єднаної територіальної громади. 2018. С. 18-23.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства: Закон України від 16 липня 2020 р. № 805-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-20#Text>.
8. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
9. Староста в ОТГ: «своя людина» від голови чи представник громад. URL: <https://acmc.ua/starosta-v-otg-svoya-lyudyna-vid-golovy-chy-predstavnyk-gromady>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост: Закон України від 14 липня 2021 р. № 1638-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-20#Text>.

References:

1. Pro dobrovilne ob'iednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 09 liutoho 2017 roku. № 157-VIII [On voluntary amalgamation of territorial communities: The Law of Ukraine from February 09 2017, № 157-VIII]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> [in Ukrainian].
2. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 roku № 280/97-VR [On local self-government in Ukraine: The Law of Ukraine from May 21 1997, № 280/97-BP]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

3. Baiuk, M.I. (Ed.). (2017). Stanovlennia instytutu starosty: pershi kroky: [Formation of the starosta institute: first steps]. Khmelnytskyi: PP MELNYK A.A. [in Ukrainian].

4. Ladychenko, V.V., Maksymenko, Y.P. (2019). Starosty yak posadovi osoby systemy orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: istoryko-pravovyi aspekt [Starostas as officials of the system of local self-government bodies in Ukraine: historical and legal aspect]. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2, 8-17. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_2_3 [in Ukrainian].

5. Panova, I.Iu. (2018) Pravovyi status starosty yak vybornoi posadovoi osoby mistsevoho samovriaduvannia [Legal status of starosta as an elected official of local self-government]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law. 2, 101-106. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_2_21 [in Ukrainian].

6. Lytvynenko, I.L. (2018) Starosta yak posadova osoba mistsevoho samovriaduvannia. Polozhennia pro starostu [Starosta as an official of local self-government. Regulations on starosta]. In Nastilna knyha starosty obiednanoi terytorialnoi hromady – Handbook of starostas of amalgamated hromada (p. 18-23). Retrieved from https://drive.google.com/file/d/154u_3PRyM0GxYGqgPQCogQIVZqTwBQU2/view [in Ukrainian].

7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia vyborchoho zakonodavstva: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 2020 roku № 805-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improvement of Electoral Legislation: The Law of Ukraine from July 16 2020, № 805-IX]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-20#Text> [in Ukrainian].

8. Vyborchyi kodeks Ukrainy vid 19 hrudnia 2019 roku № 396-IX [Electoral Code of Ukraine from December 19 2019, № 396-IX]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> [in Ukrainian].

9. Starosta v OTH: «svoia liudyna» vid holovy chy predstavnyk hromady [Starosta in AH: "own person" from the head or representative of the community]. Retrieved from <https://acmc.ua/starosta-v-otg-svoia-lyudyna-vid-golovy-chy-predstavnyk-gromady> [in Ukrainian].

10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo rozvytku instytutu starost: Zakon Ukrainy vid 14 lypnia 2021 roku № 1638-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Development of the Institute of Starostas: The Law of Ukraine from July 14 2021, № 1638-IX]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-20#Text> [in Ukrainian].